

5. Про внесення змін до КПК України (щодо забезпечення окремим категоріям засуджених осіб права на правосудний вирок): Проект Закону №2033а від 05.06.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55494
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Черкасов С. В.

Григорчак Діана Володимирівна, Куля Володимир Сергійович
студенти 1-го курсу магістратури факультету прокуратури
та слідства (кримінальної юстиції)
Національного університету «Одеська юридична академія»

КРИМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИ БІЛОКОМІРЦЕВОГО ЗЛОЧИНЦЯ

На сьогоднішній день багато праць вчених присвячено дослідженню економічної злочинності та особи економічного злочинця, але питання щодо кримінологічної характеристики особистості білокомірцевого злочинця залишається малодослідженим та дискусійним. Актуальність даного дослідження обумовлюється тим, що з розвитком економіки у XXI столітті активно з'являються нові типи злочинців, такі як «білокомірцеві». Це зумовило збільшення кількості економічних злочинів, великій частині яких не придається значна увага практиків та теоретиків. Ключовим елементом кримінологічної характеристики білокомірцевої злочинності є особи, котрі вчиняють дані злочини, саме тому їм повинна приділятися значна увага і більш ретельне дослідження. До того ж, ефективне кримінологічне дослідження особистості білокомірцевого злочинця є важливим засобом запобігання злочинній економічній діяльності. Дослідженням даного питання в кримінально-правовому, кримінологічному та криміналістичному аспектах займалися такі вчені: А.М. Бойко, В.О. Глушков, В.Є. Емінов, О.М. Джу́жа, В.В. Коваленко, Н.Ф. Кузнецова, В.В. Лисенко, О.М. Литвинов, В.С. Мацишин, М.І. Мельник, Є.Л. Стрельцов, В.Є. Тацій, С.В. Якімова та інші.

Вперше визначення білокомірцевого злочинця було надано кримінологом Едвіном Сатерлендом в 1940-х роках, де він визначив,

що так звані «білі комірці» – це заможні люди (бізнесмени, посадові особи, політики, чиновники), котрі вчиняють протиправні дії в економічній сфері, чим завдають суспільству більше збитків, ніж звичайні злочинці з нижчих шарів суспільства [1, с. 1].

До даного типу злочинів можна віднести шахрайство у сфері економіки, корупцію, промислове шпигунство, ухилення від сплати податків, доведення до банкрутства та інші. Як зазначав Едвін Сатерленд, серед усіх видів злочинів цей може завдавати найбільших економічних збитків сучасному суспільству [2, с. 8].

В структурі особистості злочинця виділяються такі групи ознак, як соціально-демографічні, морально-психологічні, соціально-рольові та кримінально-правові [3, с. 87]. Разом з тим, на нашу думку, дослідження саме соціально-демографічних ознаках сприяє побудові кримінологічного портрету сучасного білокомірцевого злочинця.

В кримінальному праві не використовується поняття «білокомірцевого злочину», однак, можна встановити певну схожість між особою, що вчиняє господарські злочини, корупційним злочинцем та білокомірцевим, адже і ті, і інші можуть вчинятися певними уповноваженими особами. Тому характеристика особи білого комірця буде базуватись на основі характеристики особи, що вчиняє злочини у сфері господарської діяльності (XII розділ КК України) та корупційні злочини.

На основі статистичних даних Генеральної прокуратури України, можна стверджувати, що переважно білокомірцеві злочини вчиняють чоловіки (близько 77%) [4]. Це зумовлено тим, що на більшість посадових місць припадає на чоловіків, ніж на жінок. Проте в наш час питома вага жінок-білих комірців зростає, що обґрунтовується соціальним тиском на жінок, та поширенням серед них посадових місць [5, с. 31].

Можна виділити такі вікові групи білокомірцевих злочинців: від 16 до 17 років, від 18 до 28, від 29 до 39, від 40 до 54, від 55 до 59, від 60 і старше. За статистикою Генеральної прокуратури України в 2017 році всього було виявлено 3195 осіб, які вчинили білокомірцеві злочини. З них віком від 16 до 17 років було 4 особи (0,125 %), віком 18-28 років – 602 особи (18,84 %), 29-39 років – 1123 особи (35,15 %), 40-54 роки – 1037 осіб (32,46 %), 55-59 років – 239 осіб (7,5%), 60 і старше – 190 осіб (5,95%) [4]. Найчастіше вчиняють даний вид злочинів особи віком від 29 до 54 років, адже такі особи

«дослужилися» до відповідної посади і мають певний стаж роботи, що дозволяє їм впевнено реалізовувати свої злочинні наміри [6, с. 524].

Щодо сімейного стану злочинців, то 75% білокомірцевих злочинців, що були притягнуті до кримінальної відповідальності – були одруженими, 14% – розлучені, 11% – неодружені. Такі дані зумовлені тим, що сім'я розглядається як важливий фактор, що впливає на вчинення цих злочинів.

Переважає більшість «білих комерців», за даними 2017 року, мають повну вищу освіту – 58,78% (1878 осіб), професійно-технічну освіту – 16,59% (530 осіб), повну загальну середню освіту – 22,66 % (756 осіб), початкову освіту – до 1% (31 особа) [4]. Наявність повної вищої освіти та професійно-технічної освіти в білокомірцевого злочинця пояснюється специфікою професійних обов'язків осіб-«білих комерців» з високим соціальним статусом у сферах бізнесу, політики або держслужби.

Станом на 2017 рік за ознакою зайнятості білокомірцеві злочини здебільшого вчиняють працездатні особи – 78,65% (2512 осіб), ті, хто ніде не працює і не навчається – 11,86% (379 осіб), та безробітні – 9,52 % (304 осіб). Окрім цього, 98,75% білокомірцевих злочинців виявилися громадянами України, а інші – іноземцями та особами без громадянства [4].

Однак, зазначені статистичні дані стосуються лише виявлених злочинів, оскільки цей вид злочинності характеризується високим рівнем латентності.

Проте збиток, який завдає білокомірцева злочинність, сьогодні значно перевищує розмір збитків від традиційних видів злочинів. Кількість протиправних діянь постійно зростає. Саме тому білокомірцева злочинність набуває постійного, стійкого характеру та характеризується високою професійністю.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок про те, що виявлення сталих та найпоширеніших соціально-демографічних рис білокомірцевого злочинця сприяє побудові кримінологічного портрету особи злочинця і має широку сферу практичного застосування у плануванні більш дієвих засобів попередження та протидії білокомірцевим злочинам.

Список використаних джерел

1. White-Collar Criminality Edwin H. Sutherland // American Sociological Review, Vol. 5, No. 1 (Feb., 1940), pp. 1-12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.jstor.org/stable/2083937?seq=1#page_scan_tab_contents
2. Sutherland, Edwin H. White Collar Crime / Foreword by Donald R. Cressey. – Westport, Conn.: Greenwood Press, 1983. – 272 p.
3. Кримінологія: підручник / В.В. Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська та ін.; за ред. В.В. Голіни, Б.М. Головкіна. – Х.: Право, 2014. – 440 с.
4. Статистичні дані Генеральної прокуратури України // Офіційний сайт Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113281&
5. White Collar Criminals: The State of Knowledge T. Alalehto // The Open Criminology Journal, 2015, 8, p. 28-35.
6. Якимова С.В., Боровікова В.С. Особистість економічного злочинця // Вісник Національного Університету «Львівська Політехніка». – збірник наукових праць. – Л: 2016. – С. 521-527.
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Мельничук Т. В.

Гуменюк Аліна Сергіївна

студентка 4-го курсу факультету прокуратури
та слідства (кримінальної юстиції)

Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Однією з гарантій функціонування сучасного демократичного суспільства є вчасне виявлення кримінальних правопорушень, осіб, які їх вчинили, та подальше притягнення їх до відповідальності. Відповідальність у вигляді призначення конкретного виду покарання виконує превентивну мету не тільки щодо злочинця, а й слугує прикладом для всіх інших членів суспільства, адже «заходи, спрямовані на превенцію, розглядаються як одні з найдієвіших способів стабілізації суспільних відносин, оскільки дозволяють